

ROZVOJ KREATIVITY A KREATIVNÍHO MYŠLENÍ PEDAGOGA

Motto:

„Naše hlava je kulatá, aby myšlení mohlo měnit směr. Kreativita znamená vidět to, co vidí ostatní, ale něco jiného si u toho myslet.“

Francis Picabia

„Nulová rozmanitost zabíjí tvořivost. Stejnost plodí stejné a ještě více stejného.“

Jonas Ridderstrale

A. Obsah

A.	Obsah.....	3
B.	Kreativita – základní charakteristika.....	4
C.	Jak funguje lidský mozek.....	6
D.	Důvody, proč rozvíjet kreativitu.....	8
E.	Tvůrčí myšlení.....	9
F.	Bariéry kreativity.....	10
G.	Kreativní techniky.....	11
H.	Vytváření myšlenkových map.....	13
I.	Model kreativních kompetencí.....	14
J.	Klíčové kompetence.....	15
K.	Stres a jeho role v kreativním přístupu.....	16
L.	Aktivizace žáků/studentů ke kreativnímu myšlení.....	18
M.	Shrnutí.....	19
O.	Poznámky.....	21
N.	<u>Doporučená a použitá literatura.....</u>	<u>20</u>

B. Kreativita – základní charakteristika

Kreativita neboli tvořivost, je zvláštní soubor schopností, které umožňují tvůrčí činnost, jejímž výsledkem je něco nového, originálního, popř. tvůrčí řešení problémů.

Tvořivá, kreativní osobnost se vyznačuje těmito rysy a vlastnostmi:

- vnímání a asociace tvořivé osoby směřují k menší všeobecnosti a typičnosti
- je intuitivní a empatická, má zájem o lidské jednání
- je otevřená, vnímavá, nachází zalíbení v nových přístupech
- využívá vlastní představivosti a fantazie
- překračuje hranice konvencí a je málo konformní nebo vůbec
- je zvědavá a snadno se nechává inspirovat okolím
- má široké zájmy
- je hravá, často využívá například přirovnávání a srovnávání

Kreativitou v komunikaci rozumíme schopnost pružně reagovat při jednání s komunikačním partnerem. Vnímat vývoj jednání a měnit komunikační rámec, vnímat emocionální nastavení sebe i druhé strany.

Kreativní osobnost

Sedm vlastností, které byste měli rozvíjet

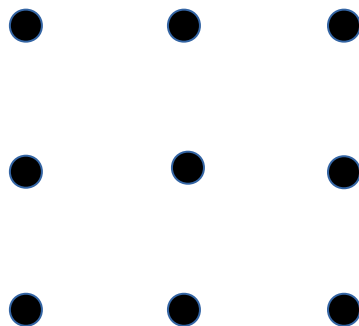
I když panuje obecný souhlas o tom, že každý člověk má kreativní potenciál, který může odkrýt, využít a rozvinout, existují nicméně také dohady o tom, že někteří lidé jsou do určité míry „sami od sebe“ podstatně kreativnější než jiní. Mají vlastnosti, které podporují kreativitu, jsou tedy „kreativními osobnostmi“.

Čím se vyznačuje kreativní osobnost?

1. Je citlivá k problémům.

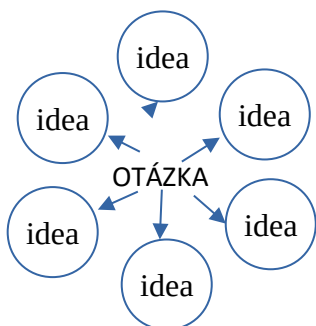
Zvláštní schopnosti: všeobecné rozpoznávání problémů jako takových, kladení si otázek o obvyklých věcech, prozkoumávání nových možností.

ÚKOL: Spojte všechny tečky čtyřmi čarami

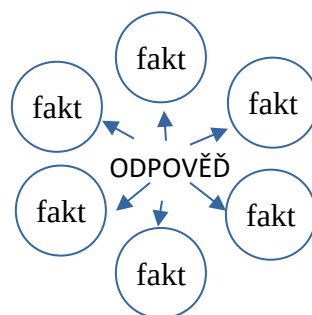

2. Přemýšlí flexibilně.

Zvláštní schopnosti: disponuje více „styly myšlení“, má přehled o různých oblastech, široké vzdělání, divergentní myšlení, bere v úvahu různé možnosti.

divergentní myšlení
použití fantazie /kreativní myšlení

konvergentní myšlení
použití logiky / analytické (lineární) myšlení

3. Je originální.

Zvláštní schopnosti: odhaluje také abnormální aspekty, divergentní myšlení, kombinuje různé nápady.

4. Baví ji její práce.

Zvláštní schopnosti: sebemotivace.

5. Disponuje znamenitým know-how.

Zvláštní schopnosti: odborné znalosti.

6. Je vytrvalá.

Zvláštní schopnosti: tvrdohlavost, vysoká odolnost vůči frustraci, nadprůměrná energie, nespokojenost s prvním řešením.

7. Disponuje jistou soudností

Zvláštní schopnosti: vyfiltrování slibných formulací, rozpoznání akceptovatelných řešení, neovlivnitelný náhled na nedostatky.

Každou z těchto vlastností je možné cíleně podporovat.

I u velmi kreativních osob se jen velmi vzácně stane, že se všechny vlastnosti projevují stejným způsobem. Každou z těchto vlastností je však možné cíleně podporovat. Pokud znáte své slabé stránky, můžete je kompenzovat.

Pět nejčastějších omylů o kreativitě:

1. Kreativita vzniká z chaosu.
2. Odborníci jsou jen málokdy kreativní.
3. Mladí lidé a především děti jsou obzvláště kreativní.
4. Kreativní lidé jsou outsideři.
5. Kreativní jsem sám od sebe – nepotřebuji k tomu žádnou techniku.

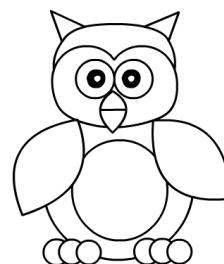
Na první pohled trochu paradoxní, ale nejkreativnější osobnosti jsou často opravdu tvořivé pouze v jedné oblasti, zatímco v jiných oblastech mohou být zcela bez nápadu.

Vliv denních rytmů na kreativitu.

Nejtvořivější moment dne přichází pozdě večer. Podle neurologů je čas na originální myšlenky a rozuzlení problémů v deset večer. **Nejméně aktivní je naopak mozek po obědě** a po celé odpoledne.

Nejméně kreativní část dne nastává asi kolem půl páté odpoledne, kdy je na útlumu a naprosto bez inspirace 92 procent lidí. Naopak většina lidí získává originální myšlenky a nápady pozdě večer. Hned druhý den ráno je pak může rozpracovat. Namáhat se ale po obědě je zbytečným úsilím, neboť mozkové vlny jsou podle výzkumů na útlumu.

Kreativnější jsou také lidé s biorytmem sovy, zatímco mezi skřivany je méně lidí s originálními myšlenkami.

C. Jak funguje lidský mozek

„Mozek dobře uspořádaný je lepší než mozek hodně zaplněný.“

Michel de Montaigne

Mozková kůra je rozdělena na dvě poloviny neboli hemisféry, každá řídí jednu polovinu těla a zodpovídá za odlišné psychické funkce. Obě poloviny mozku spolu navzájem spojuje silný svazek nervů, který se nazývá „corpus callosum“. Umožňuje komunikaci hemisfér mezi sebou. U většiny lidí je dominantní jedna strana. Ačkoli se funkce obou hemisfér překrývají a prolínají, levá strana je především spojena s řečí, je sídlem jazyka, logiky, lineárního sčítání, analytického myšlení a racionálních posloupností. Pravá strana souvisí spíše s neverbálními funkcemi, zajišťuje tzv. mimo vědomé funkce. Je sídlem intuice, fantazie, emocí, snění, obrazů, vztahů, krásy, umění, hudby, barev, tance apod.

Levá hemisféra je pomalejší. Uplatňuje se při plánování, organizování, dosahování viditelných výsledků. Posuzuje, hodnotí, strukturuje, soutěží a klasifikuje. Vytváří definice a poučky.

Pravá hemisféra tvoří nové celky z dosud poznaných pojmů a skutečností. Pracuje rychle a především s obrazy, symbolikou. Bývá proto spojována s vnitřním světem jedince, s duchovnem, potřebou ticha a rozjímání, vizemi a posláním.

 Proč rozvíjet kreativitu u sebe?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

 Proč rozvíjet kreativitu u žáků?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

D. Důvody, proč rozvíjet kreativitu

Jsme stále více nuceni pohotově se přizpůsobovat měnící se struktuře daného oboru, což sebou nese potřebu měnit navyklé stereotypy chování.

V návaznosti na tyto potřeby, si stále více lidí uvědomuje potřebu rozvíjet tvůrčí myšlení. Co to ale takové „tvůrčí myšlení“ je?

Tvůrčí myšlení je specifický druh myšlení, které se vyznačuje kromě jiného i vysokou motivovaností, vytrvalostí, odpovědností, schopnost inspirovat se různými podněty, dovedností spojovat poznatky z různých oborů, hledáním variantních řešení atd.

„Lepší blázen s nápady, nežli blbec bez fantazie...!“

Kreativita je nejdůležitější zbraň mozku v nejistém světě. Bez kreativity jsme omezeni k tomu, abychom při řešení životních situací reagovali na sadu pravidel. Pravidla jsou v pořádku v době neměnnosti. Ale lidé ještě nikdy nežili v tak proměnlivé době, jako je ta dnešní. Před několika stovkami let bylo možné prožít prakticky celé století a nevšimnout si žádných významných změn v tom, jak je svět uspořádán. Když se podíváme zpět na 20., století, neexistuje v našem běžném životě téměř nic, co by se ve srovnání s životem našich předků nezměnilo. Změny jsou tady a zrychlují se. Namísto pravidel, potřebujeme schopnost být aktivní a reagovat flexibilně a originálně – to vše volá po kreativě

Představte si hodiny, jejichž ciferník je rozdělen na 60 minut. Řekněme, že počátek posuneme do doby, kdy lidstvo poznalo písmo. Potom našich 60 minut bude představovat 3000 let a každá minuta na našich hodinách 50 let. V tomto měřítku se první podstatné změny při přenosu informací udály až zhruba před devíti minutami. V té době se objevil v západní kultuře tisk. Před třemi minutami: telegraf, fotografie, lokomotiva. Před dvěma minutami: telefon, rotační tisk, film, automobily, letadla a rádio. Před minutou zvukový film. Televize se objevila v posledních deseti sekundách, počítače v posledních pěti, spojové družice v poslední sekundě. Laserový paprsek jako nejschopnější nosič informací se objevil před pouhým zlomkem sekundy. Bylo by možné na náš hodinový ciferník umístit téměř každou oblast lidské činnosti a dostali bychom přibližně stejné výsledky.

Niel Postman, Charles Weingartner, *Teaching as a Subversive Activity*, Penguin, 1971

E. Tvůrčí myšlení

Obecné rysy tvůrčího myšlení jsou:

samostatnost a originalnost v uvažování
řešení nového (i na základě již poznaného)
vytváření nových hodnot

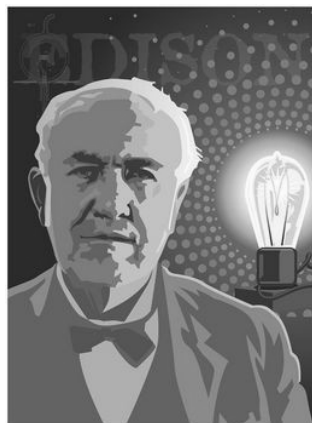
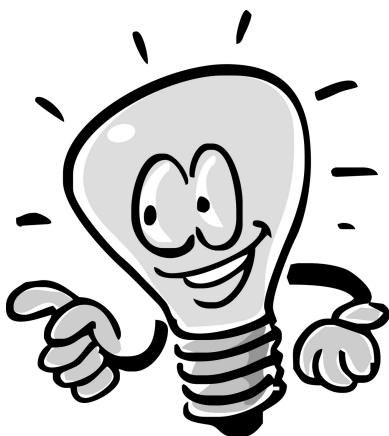
“Tvůrčí myšlenka je aktivní proces usměrňovaný vnitřními výběrovými kritérii řešitele a završený dosažením shody řešení s kritérii.”

Základní rysy tvůrčího myšlení mají řadu projevů (analyzování a systemizování projevů, odhalování souvislostí, vytváření původních hypotéz, výběr nejvhodnějších metod apod.). Z nich je zřejmé, že tvůrčí přístup se dá uplatnit v každé lidské činnosti.

Podstata vynalézání

O podstatě vynalézání se vícekrát vyjádřil *T. A. Edison* (1847-1931). Zkušenost, že musel prozkoumat přes 1600 látek k nalezení té pravé pro žhavení vlákna v žárovce, jej vedla asi ke stanovisku: **"Genius je jedno procento inspirace a 99 procent potu"**. Vyjádřil jasně, že inspirace je jen podnět, ale větší část práce na vynálezu čeká.

Vynalézání prohlásil Edison za mimořádnou dřinu, kdy se musí napnout všechny síly a dohady odmítnout. Neomylný princip vedoucí k úspěchu neexistuje. Musí se studovat všechny činitele a eliminační metodou je postupně vylučovat na co nejmenší počet. Pak se přijde na hledané řešení, třeba s přispěním náhody nebo štěstí.

F. Bariéry kreativity

Bariéra je to, co nám znemožňuje rozvoj tvořivé osobnosti. I když je dítě mimořádně disponované na rozvoj tvořivosti, naráží často na překážky (bariéry), které rozvoji jeho tvořivosti brání.

Dvě hlavní skupiny bariér tvořivosti:

Vnitřní bariéry – mentální, vliv působící zevnitř, tedy zábrany, které s sebou nosíme, aniž bychom si jich byli vědomi

Vnější bariéry – vlivy působící z okolí našeho životního a pracovního prostředí.

Podrobnější členění:

percepční bariéry (bariéry související s možností vnímání úloh, podnětů,...), mohou být způsobené genetickými indispozicemi dítěte, jako je krátkozrakost, dalekozrakost, hyperaktivita. Úkolem rodiče je podle možností zbavit dítě handicapu už v předškolském věku, aby jím netrpělo při vstupu do školy před ostatními dětmi a aby mohlo ve vyučovacím procesu plnohodnotně fungovat).

bariéry prostředí, kultury – jsou to rozdíly mezi kulturami, které je třeba hravými metodami stírat (např. cestování do Arábie a způsob chování a odívání žen). Je třeba učit děti empatii, toleranci ke zvláštnostem těchto kultur.

emocionální bariéry – je to např. strach udělat chybu. Je třeba učit děti nebát se projevit svůj postoj - i když nebude zrovna nejsprávnější, neodrazovat ho od dalšího úmyslu projevit se.

intelektové bariéry – každý je vybaven určitým potencionálem, který je možno nějak usměrnit podle toho, s kým komunikujeme (u dětí hledat způsob jimi chápaný). Ne každý má přístup ke stejnému množství informací.

enviromentální bariéry – je třeba pochopit zdravotní styl a prostředí, ve kterém žijeme, má velký vliv pro tvorbu tvořivosti.

G. Kreativní techniky

Jsou možné dva základní přístupy k podstatě metod tvůrčího přístupu:

- *analytické inovační myšlení*, spočívající v organizovaném systematickém postupu při hledání řešení podle nějakého praktického modelu, co možná jednoduchého, ale nezanedbávajícího žádné důležité hledisko;
- *princip nečekaného* jako skutečné síly při nacházení nových řešení se zdůvodněním, že nelze předpovědět původní výtvoř, kdo se na nich bude podílet, jaké budou, kdy a jak se k nim dospěje.

Brainstorming

Brainstorming je skupinová technika zaměřená na generování co nejvíce nápadů na dané téma. Je založena na skupinovém výkonu. Nosnou myšlenkou je předpoklad, že lidé ve skupině, na základě podnětů ostatních, vymyslí více, než by vymysleli jednotlivě. Poprvé s touto myšlenkou přišel v roce 1939 reklamní pracovník Alex Faickney Osborn,

Pravidla brainstormingu:

1. Zákaz kritiky
2. Uvolnění fantazie
3. Vzájemná inspirace
4. Kvantita nad kvalitou
5. Všichni jsme si rovni

Brainwriting

Obměna Brainstormingu – jedná se o písemnou formu. Nápady se řetězí. Jeden napíše nápad a další k němu přidá další úvahy.

Existuje mnoho variant provedení. Od posílání papíru, na kterém se připisují nápady až po tahání karet apod.

Výhody brainstormingu

😊

.....

.....

.....

Nevýhody brainstormingu

😊

.....

.....

.....

Analogie

Slovo analogie pochází z řečtiny a znamená obdobu, podobnost, shodu. Analogie se velmi často v praxi využívá. Např. analogickou cestou došel při pozorování vinařského lisu J. Gutenberg k nápadu sestrojení knihtisku. Analogii využívám, když říkáme, že: „něco je **jako** něco jiného...“ Např. JUMBO jet je jako Albatros, oba létají, oba mají křídla, oba dokážou letět na dlouhou vzdálenost bez přistání, oba vědí, kam letí; avšak jsou z jiného materiálu, mají jiný pohon...

Laterální myšlení

Způsob hledání řešení neobvyklou cestou. Zahrnuje více faktorů než čistě matematické uvažování.

Nejpoužívanější metodou je **Šest myslících klobouků**

1. **Bílý klobouk** – fakta, čísla, informace
2. **Červený klobouk** – emoce, intuice, city, pocity
3. **Žlutý klobouk** – pozitivní a konstruktivní přístup
4. **Černý klobouk** – negativismus, proč něco nepůjde, kritika
5. **Zelený klobouk** – kreativní myšlení, jakékoliv nápady
6. **Modrý klobouk** – odstup a přemýšlení o myšlení, organizace celého myšlení, dirigent

H. Vytváření myšlenkových map

Myšlenkové mapy nám mohou sloužit v mnoha oblastech. Jak v soukromém životě, tak v pracovní oblasti. Jedná se o kreativní techniku, která zapojuje obě mozkové hemisféry a tím se dosahuje větší spolehlivosti zaznamenaných dat. Pokus jsou při vytváření použity obrázky, dosáhneme větší představitivosti, co se týká cíle a tím můžeme lépe najít cestu k tomuto cíli.

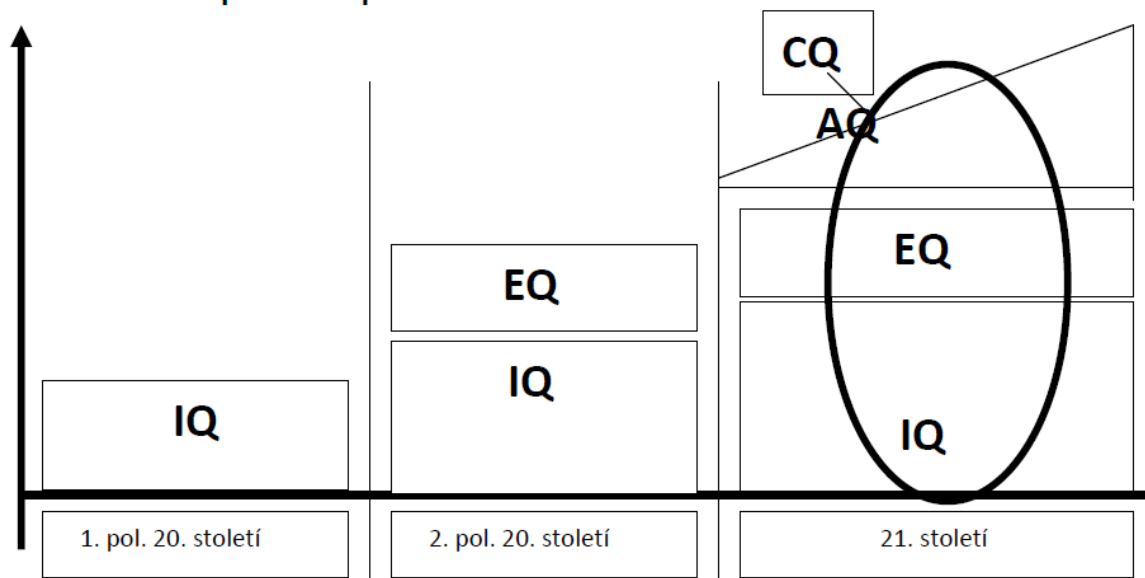

Jak se myšlenkové mapy tvoří? Pravidla jsou jednoduchá:

- 🧠 hlavní téma (název) umístíme do středu,
- 🧠 jednotlivé části pak rozmísťujeme kolem středu a spojíme je se středem čarami,
- 🧠 části se mohou dále větvit podle potřeby,
- 🧠 pomocnými čarami nebo šipkami můžeme vyjádřit vztahy, které jdou napříč hierarchií,
- 🧠 v mapě bychom měli používat barvy, obrázky, symboly a různé další způsoby zvýraznění (míru určitě odhadnete sami, cílem samozřejmě není mapu znepřehlednit),
- 🧠 je účelné používat buď jednotlivá slova, nebo krátká slovní spojení - prostě se soustřeďte na strukturu problému a souvislosti jednotlivých částí, neplýtejte silami na formulování celých vět,
- 🧠 během práce na mapě se neomezujte - vezměte si velký papír nebo si přilepte další list (cílem je omezit počet faktorů, které brání soustředění a "rozmachu" kreativity).

I. Model kreativních kompetencí

Klíčové kompetence je zapotřebí rozvíjet proto, že současná doba rychlých změn a měnících se požadavků klade na každého zaměstnance zvýšené nároky nejen v oblasti odborných znalostí, ale i nadodborných dovedností.

Zdroj: PAVLÍK, P. Kreativní inovační management. Moderní řízení. Praha: Ekonomia, 2002

IQ – věcné, odborné a metodické analytické a systémové specifické schopnosti,

EQ – sociální a osobnostní (emocionální) kompetence kulturní kompetence,

AQ – akční kompetence

CQ – kreativní inteligence = IQ + EQ + AQ

J. Klíčové kompetence

Schopnost komunikovat – znamená připravenost a schopnost jedince vědomě a harmonicky komunikovat, tzn. vypovídat o sobě ostatním co nejjasněji a nejsrozumitelněji, vědomě ostatním naslouchat, umět rozlišit podstatné od nepodstatného, být vstřícný k potřebám jiných a dbát přiměřenosti neverbálních signálů.

Schopnost kooperovat – znamená připravenost a schopnost jedince podílet se aktivně a zodpovědně na skupinových pracovních procesech, tzn. poskytovat své vědomosti, být vstřícný k ostatním a respektovat jejich představy a názory, dodržovat dohodnutá pravidla a neztrácet společný cíl. Kooperace znamená společné jednání různých osob ve skupině v zájmu společného cíle. Členové skupiny nejsou přitom jednotní, pouze pokud jde o vytčený cíl, ale jsou jednotní také v tom, jaké cesty řešení vedou k jeho dosažení. Mezi předpoklady efektivní skupinové spolupráce patří vzájemné akceptování účastníků, otevřenost komunikace, kolegiální rozdělení práce a podílení se na hledání cesty a cílů.

Schopnost řešit problémy, kreativita – znamená připravenost a schopnost jednotlivce převzít v přiměřeném rozsahu odpovědnost nebo spoluodpovědnost, zpracovávat samostatně informace, plánovat výsledky, dokumentovat a shrnovat, systematickými postupy a prozíravým myšlením optimalizovat průběh prací. Být otevřený k poznávání nových a originálních postupů a řešení problémů. Být přitom přístupný neobvyklým, málo používaným řešením, umět rozpoznávat problémy a rozčlenit je na dílčí problémy, hledat a nacházet alternativy řešení, dílčí řešení smysluplně spojovat v celkové řešení a znát optimální postupy vedoucí k cíli.

Schopnost samostatnosti a výkonnosti – znamená připravenost a schopnost jedince vyvíjet vlastní iniciativu, pracovat soustředěně, vědomě a vytrvale na nějakém úkolu, znát své vlastní přednosti a slabé stránky a umět se produktivně vypořádat s kritikou. Měl by pracovat cílevědomě, soustředěně a plánovitě, snažit se samostatně o získání informací a o cesty k řešení, zastávat vlastní názory i proti názorům ostatních, být přitom otevřený ke kritice a být tudíž schopen převzít odpovědnost a využít daných možností.

Schopnost přijmout odpovědnost – znamená připravenost a ochotu jednotlivce převzít odpovědnost nebo spoluodpovědnost v přiměřeném rámci, umět odhadnout důsledky vlastního způsobu jednání, z profesního hlediska umět rozeznávat význam důvěryhodného, spolehlivého jednání a svou pohotovostí k pracovnímu nasazení a smyslem pro kvalitu pozitivně ovlivňovat výkony týmu. Představuje vůli člověka identifikovat se s úlohou, před kterou je postaven, plnit ji vědomě a spolehlivě, zasazovat se za druhé, umět odhadnout možné důsledky vlastního jednání.

Schopnost přemýšlet a učit se – znamená, že jednotlivec je připraven a má sílu dále rozvíjet svou způsobilost k učení, myslet v souvislostech a systémově. Zná svůj přístup k učení, dále jej rozvíjí a vzhledem k mezerám ve vlastních vědomostech a problémům s učením, pobízen zvědavostí a zaujetím, snaží se dostat k novým zdrojům informací a smysluplně je využívat. Rozlišuje mezi důležitým a nedůležitým a poznává příčiny a vzájemné souvislosti vlivů i u věcných obsahů a může tedy spojovat nové vědomosti s tím, co už zná, takže v budoucnu bude také schopen smysluplně je aplikovat i na nové věcné obsahy.

Schopnost zdůvodňovat a hodnotit – znamená připravenost a způsobilost jednotlivce věcně a systematicky zdůvodňovat a hodnotit výsledky vlastní práce, společné pracovní výsledky skupiny a také cizí výsledky. Používat přitom přiměřeně kritéria a měřítka hodnot a přisuzovat jim adekvátní váhu. Umět také výsledky systematicky shrnovat a dostat se tak do situace, kdy pracuje samostatně na základě vlastních rozhodnutí či zdůvodnění a vyžaduje zdůvodnění u vyjádření a hodnocení ostatních.

K. Stres a jeho role v kreativním přístupu

Stres je přirozenou součástí života. Je to fyzické a emocionální rozrušení, které cítíš tváří v tvář různým životním událostem – velkým i malým, šťastným i smutným.

Krátkodobé fyzické změny, doprovázející stres, jsou blahodárné. Dlouhodobý nepřerušovaný stres může ale vést k potížím: jako je chronická zuřivost, frustrace, bolesti hlavy nebo i srdeční obtíže. Trvalý stres tedy poškozuje tvou duševní pohodu.

Stres se vyskytuje ve dvou podobách, a sice jako pozitivní stres (angl. eustress) a stres negativní (angl. distress). Velkou část negativního stresu si působíme sami, protože naše mysl a náš postoj k životu mohou vytvářet neopodstatněný strach, úzkost a obavy. Stresu se nelze zbavit úplně, ale je možné zmírnit jeho negativní dopad. V této lekci vás seznámíme s jednoduchými zásadami, které vám pomohou efektivněji zvládat stres.

Tělesné reakce

1. bolest svalů
2. bolest hlavy
3. zrychlené dýchání
4. třes
5. napětí v sanici
6. sucho v ústech
7. stažený žaludek
8. tělesná slabost
9. celková únava

Změna chování

1. neschopnost spát
2. nechuť k jídlu, sexu a životu
3. přejídání se
4. užívání alkoholu a drog

Emocionální reakce

1. nervozita
2. strach
3. úzkost
4. obavy
5. zloba
6. deprese
7. panika
8. výpadky paměti
9. pocity méněcennosti

Přiměřený stres je důležitý a má na člověka dobrý vliv. Správná míra stresu nám může pomoci stát se úspěšnými.

1. **Podněcujte kreativitu.**
2. Motivuje.
3. Umožňuje nám žít a radovat se.

Pokuste se do svého života uvést výše popsané a níže uvedené principy, které vám pomohou zmírnit stres.

Uvědomění: Odhalte a definujte příčiny a následky stresu.

Rovnováha: Snažte se v životě najít rovnováhu a objevujte nové způsoby, jak zmírnit stres.

Rozhodování: Prostřednictvím promyšlených rozhodnutí, udávejte směr svému životu.

Je-li váš život vyvážený, máte stres pod kontrolou.

Nezapomínejte na žádnou dimenzi své osobnosti: tělesnou, duševní, sociální a duchovní. 2.

Vytyčte si cíle, plánujte a přistupujte k životu pozitivně.

Řiďte se zlatým pravidlem: Jednejte s druhými tak, jak chcete, aby oni jednali s vámi.

Žijte podle hodnot, které vyznáváte, a vytvářejte neopakovatelné okamžiky pro sebe i pro druhé.

L. Aktivizace žáků/studentů ke kreativnímu myšlení.

Kreativní učební strategie umožňují člověku manipulovat s informacemi např. prostřednictvím uvažování podle analogie, analýzy a syntézy, indukce a dedukce, sumarizace a hledat nové, originální vztahy.

Proces myšlení by měl probíhat v těchto fázích: získávání nových poznatků, usuzování (vlastní promyšlení a domyšlení poznatků), vytváření nových myšlenek, tvůrčích závěrů (ať již jen subjektivních - jen pro jeho osobu nebo i objektivních pro ostatní lidi).

Někteří žáci jsou zvyklí pouze pamětně, verbálně a pasivně získávat poznatky odjinud. Vlastní usuzování, kritické promyšlení a domyšlení problematiky opomíjejí a nové tvůrčí myšlenky se vůbec nesnaží vytvářet. Pokud alespoň uvažují aplikačně, je to ještě přijatelné.

Aktivní žák nejen přebírá a napodobuje hotové poznatky odjinud, promyslí jejich aplikaci, ale také sám (a) deduktivně i induktivně usuzuje, snaží se ujasnit souvislosti, najít i nové vztahy, analogie, snaží si vytvářet nové myšlenky.

Silnou vazbu k vnitřní motivaci mají zvláštní typy prožitků, **Flow** (flow experiences).

Typické pro aktivity vedoucí k flow:

1. Každý krok má jasně definované cíle – na rozdíl od každodenního života v práci nebo doma, kde se musí člověk často potýkat s protichůdnými požadavky, kdy není jasné, co se od něho očekává, během flow jedinec vždycky přesně ví, co se musí dělat.
2. Jedinec má během své činnosti okamžitou zpětnou vazbu.
3. Výzvy jsou v rovnováze se schopnostmi jedince. „Hrát šachy nebo tenis proti mnohem silnějším soupeři vede k frustraci, proti mnohem slabšímu k nudě.“
4. Pozornost je, na rozdíl od řady každodenních činností, zaměřená na prováděnou aktivitu.
5. Rušivé vlivy jsou zcela vyloučeny z vědomí.
6. Jedinec nemá obavy ze selhání. Důvodem je naprostá koncentrace na prováděnou činnost a zmíněná rovnováha mezi výzvami a schopnostmi.
7. Jedince nezajímá, jak se jeví svému okolí, necítí potřebu dělat dojem a nezajímá se o případný výsměch.
8. Ztrácí se pojetí času.
9. Neexistuje jiný důvod pro její vykonávání, než pocit, který aktivitu provází. Autotelickou aktivitou může být četba knihy, poslech muziky, sport aj. Většina aktivit v každodenním životě je charakterizována jako exotelická: jedinec je nevykonává pro svou zábavu, ale pro určitý cíl, ke kterému vedou.

M. Shrnutí

V rámci absolvování tohoto kursu jsme se dozvěděli základní informace jak chápat kreativitu, že to není pouze umělecký přístup a jak ji můžeme uplatňovat v běžné praxi.

Pro toto pochopení jsou důležité informace o fungování lidského mozku a upřednostňování jednotlivých hemisfér při různých činnostech.

Dále jsme se seznámili se znaky tvůrčí osobnosti a s bariérami, které omezují kreativitu jednotlivce i celého týmu.

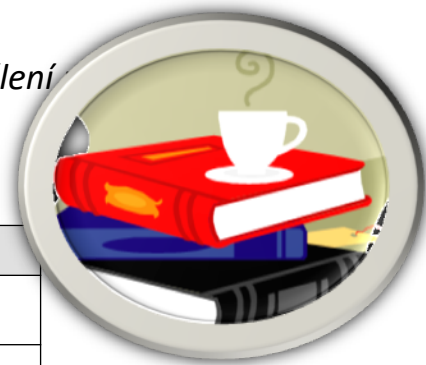
Na praktických příkladech a cvičeních jsme si ukázali kreativní techniky – brainstorming, myšlenkové mapy, analogické hledání řešení.

Popsali jsme si klíčové kompetence pro rozvoj kreativity a vysvětlili jsme si možnosti při zvyšování úrovně jednotlivých kompetencí.

Dozvěděli jsme se o možnostech zvládnání stresu, jako jedné z bariér kreativity, ale pouze v případě negativního a dlouhodobého stresu.

V závěru kurzu jsme si předvedli jak aktivizovat studenty a motivovat je ke kreativě, hlavně vnitřní motivací.

Celý kurz byl koncipován jako ucelená informace od teoretických předpokladů po praktické vyzkoušení metod a ukázek již využívaných způsobů ve školách.

N. Doporučená a použitá literatura

Název	Autor
Kreativita a její rozvoj	Petr Žák
Kreativita v kostce	Brian Clegg, Paul Birch
Inovativní marketing: jak kreativním myšlením vítězit u zákazníků	Fernando Trias de Bes
Metodika tvořivé výuky fyziky na základní škole	Mgr. Václav Meškan
Profesní, kreativní a osobnostní rozvoj učitele	
Kooperativní učení, kooperativní škola	H. Kasíková
Aktivita žáků ve vyučování	J. Skalková

O. Poznámky

Test mozkových kvadrantů

Před vámi je deset otázek, ke každé z nich je osm odpovědí. Pro každou z těchto deseti otázek máte deset bodů. Vaším úkolem je rozdělit těchto deset hlasů mezi osm odpovědí takovým způsobem, že počet bodů pro danou odpověď: indikuje, jak dalece je pro vás daná situace pravdivá.

Můžete rozložit deset bodů na jednotlivé odpovědi jakýmkoli způsobem. Můžete dát většinu hlasů jedné odpovědi anebo můžete dát více odpovědím po jednom bodu. Maximální počet bodů pro jakoukoli položku může být deset. Neexistují správné odpovědi. Čím pravdivěji odpovíte, tím lepší vypovídací schopnost bude mít dotazník.

Řešte jednu otázku po druhé. Aniž byste vynaložili mnoho času na úkol, zaškrtněte odpovědi, které se alespoň někdy staly a jež ve vašem případě odpovídají pravdě. Potom rozdělte všech deset bodů mezi zaškrtnuté odpovědi, a to tak, že čím pravdivější odpověď, tím větší počet bodů.

1. Jsem-li postaven před řešení libovolného problému, vždy potřebuji:

- a) _____ znát všechna dostupná fakta
- b) _____ nápad, který mě přivede k řešení
- c) _____ podrobný plán, podle kterého budu postupovat
- d) _____ průběžnou zpětnou vazbu od těch, kterých se řešení týká
- e) _____ přesné zadání problému
- f) _____ termín pro dokončení
- g) _____ spolupráci ostatních
- h) _____ vědět, že nejsem ničím a nikým omezován

2. Mezi mé silné stránky určitě patří:

- a) _____ smysl pro humor
- b) _____ schopnost naslouchat druhým a porozumění pro jejich potřeby
- c) _____ důslednost
- d) _____ silně vyvinutý smysl pro maličkosti
- e) _____ originalita a nekonvenčnost
- f) _____ racionální uvažování
- g) _____ umění dávat lidi dohromady
- h) _____ spolehlivost

3. Musím na sebe prozradit, že:

- a) _____ zanedbávám detaily
- b) _____ jsem příliš sebekritický
- c) _____ někdy ve mně "bouchnou" emoce
- d) _____ jsem na sebe i na ostatní příliš náročný
- e) _____ jsem velký puntičkář
- f) _____ nemám rád překvapení
- g) _____ často mívám "hlavu v oblacích"
- h) _____ jsem příliš důvěřivý

4. Mezi mé koníčky a záliby patří:

- a) _____ Sport
- b) _____ Hudba
- c) _____ Divadlo a film
- d) _____ Politika
- e) _____ Hádanky, křížovky
- f) _____ Výtvarné umění
- g) _____ Historie .
- h) _____ Dokumenty, věda, poznávání

5. Od svých spolupracovníků očekávám:

- a) _____ Sebereflexi
- b) _____ Humor
- c) _____ energii a pracovní zápal
- d) _____ Zodpovědnost
- e) _____ Důslednost a spolehlivost
- f) _____ Odbornou způsobilost
- g) _____ Otevřenost
- h) _____ Upřímnost

6. Největší překážkou v práci jsou pro mne:

- a) _____ zbytečné mrhání časem
- b) _____ pomalé tempo
- c) _____ nedostatek praktických zkušeností
- d) _____ nejasné nebo dvojznačné instrukce
- e) _____ "sterilní" prostředí
- f) _____ nedostatek koncepce
- g) _____ neosobní přístup
- h) _____ neorganizovanost

7. Podle mínění ostatních jsem:

- a) _____ uzavřený
- b) _____ otevřený
- c) _____ rozený vůdce
- d) _____ romantický idealista
- e) _____ společenský
- f) _____ racionální
- g) _____ originální
- h) _____ pečlivý

8. Mám-li učinit rozhodnutí, tak:

- a) _____ zásadně neriskuji
- b) _____ dám na intuici
- c) _____ zvažuji všechny alternativy
- d) _____ upřednostňuji nové řešení
- e) _____ dám na mínění druhých
- f) _____ vycházím ze zkušenosti
- g) _____ zkoumám, jak moje rozhodnutí ovlivní ostatní
- h) _____ porovnávám všechna možná rizika

9. Nejvíce stavím na:

- a) _____ kvalitě
- b) _____ praxi
- c) _____ lidech
- d) _____ pocitech
- e) _____ svobodné vůli
- f) _____ logice
- g) _____ zkušenosti
- h) _____ intuici

10. Moje oblíbené úsloví:

- a) _____ Žádná růže nevoní stejně.
- b) _____ Dvakrát měř, jednou řež.
- c) _____ Jak se do lesa volá, tak se z něho ozývá.
- d) _____ Není zlato, co se třpytí.
- e) _____ Co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítřek.
- f) _____ Trpělivost růže přináší.
- g) _____ Celý svět je divadlo a my jsme jenom herci.
- h) _____ Opakování - matka moudrosti.

Stanovení výsledků

Nejdříve přeneste své body z dotazníku do vyhodnocovacích tabulek. Zkontrolujte, zda součet bodů v řádku činí deset:

1a	1b	1c	1d	1e	1f	1g	1h
2a	2b	2c	2d	2e	2f	2g	2h
3a	3b	3c	3d	3e	3f	3g	3h
4a	4b	4c	4d	4e	4f	4g	4h
5a	5b	5c	5d	5e	5f	5g	5h
6a	6b	6c	6d	6e	6f	6g	6h
7a	7b	7c	7d	7e	7f	7g	7h
8a	8b	8c	8d	8e	8f	8g	8h
9a	9b	9c	9d	9e	9f	9g	9h
10a	10b	10c	10d	10e	10f	10g	10h

Potom přeneste své body z mřížky nahoře do odpovídajícím způsobem označených okýnek spodní mřížky. Sečtěte body u jednotlivých sloupců A, B, C, D. Celkový součet napovídá, který mozkový kvadrant je u vás dominantní, jaké jsou podpůrné a který je opomíjen.

	A		B		C		D	
1	a	e	c	f	d	g	b	h
2	d	f	c	h	b	g	a	e
3	b	e	d	f	c	h	a	g
4	e	h	d	g	a	c	b	f
5	a	f	d	e	b	h	c	g
6	a	d	c	h	e	g	b	f
7	a	f	c	h	b	e	d	g
8	c	h	a	f	e	g	b	d
9	a	f	b	g	c	d	e	h
10	d	f	b	h	c	g	a	e
součet								
celkem								

Poznámka: Přestože v každé situaci jednáme jinak, ve většině případů používá mozek standardizované myšlenkové postupy dané dominantní tendencí každého z kvadrantů.

PREFERENCE

Levá hemisféra			Pravá hemisféra
Nové věci plánuji do detailu	☐	☐	Nové věci dělám bez rozmyslu
Uvažuji logicky a málokdy dělám ukvapené závěry	☐	☐	Dělám závěry bez toho, abych se zabýval se detaily
Nesním s otevřenýma očima a málokdy si pamatuji své noční sny	☐	☐	Mám velmi živé sny a často sním s otevřenýma očima
Snažím se pochopit příčiny chování jiných lidí	☐	☐	Motivy chování jiných lidí mi často nejsou jasné
Mám raději matematiku a přírodovědné předměty než předměty humanitní	☐	☐	Mám raději humanitní předměty než matematiku a přírodovědné předměty
Jsem dochvilný a mám dobrý smysl pro čas	☐	☐	Nejsem zrovna dochvilný a nemám dobrý smysl pro čas
Své pocity umím dobře popsat slovy	☐	☐	Své pocity těžko vyjadřuji slovy
Když se rozhoduji, spoléhám se na fakta	☐	☐	Když se rozhoduji, spoléhám se na pocity
Své poznámky a materiály mám v perfektním pořádku	☐	☐	Nedělám si žádné kartotéky
Když mluvím, mám ruce v klidu	☐	☐	Když mluvím, hodně gestikujuji
Nemívám předtuchy a nespolečám se na svou intuici	☐	☐	Společám se na svůj instinkt a dám na předtuchy
Málokdy myslím v obrazech	☐	☐	Mé dojmy a myšlenky se často objevují v obrazech
Umím dobře vysvětlovat	☐	☐	Rozumím tomu, co kdo říká, ale neumím to vysvětlit
Problémy řeším tak, že na nich pracuji a snažím se hledat různé přístupy tak dlouho, dokud nenajdu řešení	☐	☐	Problémy řeším tak, že je na čas odložím a čekám, až se na obzoru objeví nějaké řešení
Umím řešit slovní hádanky a hříčky	☐	☐	Hádanky a slovní hříčky mě nebaví
Umím dobře ovládat své pocity	☐	☐	Své pocity dávám najevo
Mám raději literaturu faktu, než romantické příběhy	☐	☐	Mám raději romantické romány, než literaturu faktu
Problémy se snažím analyzovat	☐	☐	Na problém se dívám jako na celek
Hudbě nerozumím	☐	☐	Mám velmi rád hudbu

Změřte si rychlost vašeho kreativního myšlení

Pokud jste někdy přemýšleli nad tím, jak rychlé je vaše myšlení, bude se vám následující cvičení určitě líbit. Jestliže vás tohle nikdy nenapadlo, pojdte si udělat následující krátký test, který trvá pouhých pár minut a obsahuje zajímavé informace ...

Vezměte si papír a tužku a nastavte si limit dvou minut. **Během této relativně krátké doby se snažte vymyslet co nejvíce nových použití běžného ramínka na šaty.** Pište a vymýšlejte co nejrychleji, odpovědi si zapisujte do přehledného seznamu.

Až časový limit vyprší, dopište poslední věc a odpovědi si spočítejte. Potom je vydělte dvěma, čímž získáte průměrný počet nápadů, které jste vymysleli za jednu minutu.

A jak jste na tom?

- ✓ 4 až 5 nápadů za minutu je běžný průměr
- ✓ alespoň 8 využití se hodnotí jako dobrá úroveň nápaditosti
- ✓ 12 a více nápadů je už výjimečný výkon
- ✓ kdo překročil hranici 15 bodů, je přímo geniální

Pochopitelně jsou následující údaje pouze orientační, ale jako zajímavá pomůcka fungují velmi dobře.

A pokud jste někdy přemýšleli nad celkovým výkonem mozku, tak vězte, že kdybyste na tento samý úkol měli neomezeně času, dospěli byste v průměru k 25 až 30 nápadům. Ano, ještě jednou – za minutu intenzivního soustředění jste schopni naplánovat, dejme tomu, 5 nových využití obyčejného ramínka, ale za celý den, ba i týden, byste jich horko těžko vymysleli více jak 30.

No není to zvláštní?